

ABSTRACTS IN CROATIAN

PIERDANIELE GIARETTA

Paradoks znatljivosti iz raslovske perspektive

SAŽETAK: Ukratko su prikazani paradoks znatljivosti i prijepor o njemu. Razjašnjene su neke pretpostavke za koje se čini da su manje-više prešutno sadržane u raspravi o njemu. Stavljene su i integrirane u raslovski okvir, odakle se izvodi formalni paradoks veoma sličan Russell-Myhillovu paradoksu. Izneseno je njegovo rješenje unutar raslovske formalne logike koje je uveo A. Church. Slijedi da bi znanje trebalo razvrstati u tipove. Istaknuti su neki relevantni vidovi razvrstavanja znanja u tipove.

KLJUČNE RIJEČI: Church, Fitch, paradoks znatljivosti, Russell

ANSSI KORHONEN

Russellova rana metafizika propozicija

SAŽETAK: U Russellovim *The Principles of Mathematics* i srodnim djelima pojam *propozicije* igra važnu ulogu: do svojih ključnih logičkih pojmova Russell dolazi upravo analizom propozicija i upućivanjem na vrste njihovih sastavnih dijelova. Njegova koncepcija propozicije u to doba sadrži i konvencionalni i nekonvencionalni dio. Konvencionalni je dio gledište da su propozicije krajnji nositelji istinitosti, dok je nekonvencionalni dio gledište da su sastavni dijelovi propozicija "svjetovni" entiteti. U ovome potonjem pogledu raslovske su propozicije srodne stanjima stvari, ako se ti entiteti shvate na robustan način. Ideja raslovske propozicija dobro je poznata, barem u glavnim crtama. Manje je poznato njegovo shvaćanje *istine*, koje izravno proizlazi iz njegova pojma propozicije. Za ranog Russella važnost istine prvenstveno je *metafizička* a ne semantička: obrnuvši uobičajeni smjer objašnjenja, on drži da istina objašnjava ono što je na stvari, a ne *vice versa*. Drugim riječima, svojstva neke stvari i njezine relacije prema drugim stvarima određene su, metafizički govoreći, činjenicom da postoji prikladni niz istinitih i neistinitih propozicija. U ovome se članku ispituje sadržaj i motiv toga nauka. Kako bih pokazao da on igra stvarnu ulogu u Russellovoj ranoj metafizici i logici ispitujem njezine posljedice za (1) mogućnost *definicija istine* i za (2) problem *jedinstva propozicije*. Izvest ću nekoliko ponešto provizornih konkluzija o Russellovu mjestu u odnosu na njegovu metafiziku propozicija te sugerirati mogući izvor nezadovoljstva koji je možda igrao neku ulogu u njegovu kasnijem odbacivanju njegova ranijeg pojma propozicije.

KLJUČNE RIJEČI: činjenice, definicije istine, istina, jedinstvo propozicije, primitivizam u pogledu istine, propozicije, tvrdnja

DAVID M. KOVACS

**Sjećanje i mentalne slike u Russellovu spisu
*The Analysis of Mind***

SAŽETAK: Prema teoriji koju Russell brani u spisu *The Analysis of Mind*, “istinska sjećanja” (ugrubo, sjećanja koja nisu sjećanja-kako) jesu prisjećanja na prošle događaje popraćena osjećajem poznatosti. Dok memorijske slike u tome opisu igraju važnu ulogu, Russell ne posvećuje puno pozornosti činjenici da mentalne slike igraju različite uloge u različitim vrstama sjećanja. U većini slučajeva što ih Russell razmatra sjećanje se osniva na slici koja služi kao podatak (sjećanja zasnovana na slici), no postoje i drugi slučajevi, u kojima memorijski sud zahtijeva sliku a da se ne osniva na njoj (sjećanje kao odgovor). Dobar primjer prve vrste slučaja jest kada se osoba, upitana za boju mora prošlog poslijepodneva, prisjeća slike te oblikuje sud na toj osnovi. U drugom slučaju ona prepoznaje more i doživljava memorijsku sliku mora bez “iščitavanja” memorijskog suda iz te slike. Drugim riječima, slika nije poticaj, nego je i sama *dio* propozicijskog sadržaja sjećanja kao odgovora. Budući da je u ovome potonjem slučaju osjećaj poznatosti konstitutivan za prisjećanje, ali ne može služiti kao njegov eksplanans, sjećanja kao odgovor nisu u skladu s Russellovim opisom. Prema Lindsayu Judsonu, to nije mana Russellove teorije, budući da je Russell nikad nije namjeravao proširiti na sjećanja kao odgovor. Unatoč činjenici da posjeduje određen stupanj privlačnosti zbog svoje dobrohotnosti prema Russellu, Judsonovo tumačenje nije poduprto tekstom. Pristajući uza stajalište Davida Pearsa, tvrdit ću da Russell nije povukao primjerenu razliku između sjećanja koje se osniva na slici i sjećanja kao odgovora te da je svoju teoriju nelegitimno proširio na sjećanje kao odgovor.

KLJUČNE RIJEČI: istinsko sjećanje, Judson, nepojmovni sadržaj, određena referencija, Pears, Russell, sjećanje, sjećanje kao jednostavan sud, sjećanje kao odgovor, sjećanje koje se osniva na slici

ANDREW P. REBERA

Argument Grayeve *Elegije*: označavajući pojmovi, singularni termini i istinosnovrijednosna ovisnost

SAŽETAK: U notorno nejasnom “argumentu Grayeve *Elegije*” (AGE) u spisu “On Denoting” Russell argumentira protiv *teorije označavajućih pojmova* koju je iznio u svojem ranijem djelu *The Principles of Mathematics (PoM)*. Nathan Salmon tvrdio je da se namjera AGE sastoji u tome da demonstrira neistinitost teze da su *određeni opisi singularni termini*, što je gledište koje pripisuje Russellu u *PoM*. U sličnom je duhu Peter Hylton tvrdio da AGE možemo shvatiti tako da ranome Russellu pripišemo *princip istinosnovrijednosne ovisnosti*. U ovome članku tvrdim da Russell nije bio obvezan ni na koje od tih stajališta. Ako Salmon i Hylton pogrešno karakteriziraju Russellovo stajalište u *PoM*, onda oni, tvrdim, pogrešno

karakteriziraju i AGE. Stoga zaključujem tako što predlažem način na koji moj prikaz odnosa između teorije označavajućih pojmova i Russellova stajališta u "On Denoting" može rukovoditi našim pristupom AGE-u.

KLJUČNE RIJEČI: argument Grayeve *Elegije*, istinosnovrijednosna ovisnost, nepotpuni simbol, određeni opis, označavajući pojam, označavanje, propozicija, singularni termin

ARHAT VIRDI

Argument pračke, Gödelovo oklijevanje i tarskijevska semantika

SAŽETAK: Argument pračke je *reductio* čija je namjera pokazati da ako uopće postoje činjenice, onda postoji samo jedna činjenica kojoj odgovaraju svi istiniti iskazi. Ako činjenice nisu takve da se mogu na netrivialan način individuirati, onda, po svoj prilici, mora slijediti da su pojam činjenice i, po implikaciji, teorije kao što je korespondencijska teorija istine nekoherentni. Church i Davidson su se, među ostalima, koristili argumentom pračke kako bi uklonili fregeovsku konkluziju da postoji jedan jedini referent – "ono istinito" – za sve istinite iskaze. Argument pračke se u ključnom pogledu oslanja na shvaćanje određenih opisa kao singularnih, referirajućih izraza, a to je shvaćanje prema Russellovoj teoriji opisa prikazano kao nepotrebno. Ako je tako, zagovornici činjenica kao što je Russell ne mogu biti zadovoljni. No ja argumentiram protiv teze da je Russellova teorija toliko uspješna te razvijam ono što je Gödel mogao imati na umu kada je, razmišljajući o toj primjeni raslovske semantike, bio potaknut napisati: "Ne mogu se oteti dojmu da je problem koji proizlazi iz Fregeove zagonetne konkluzije Russellova teorija opisâ samo izbjegla te da iza te konkluzije postoji nešto što još nije u potpunosti shvaćeno." Zaključujem tvrdeći da grubu, pučku teoriju činjenica na koju se prigovor argumenta pračke nedvojbeno odnosi treba rafinirati i razviti u znanstveno sofisticiraniju teoriju koja, k tome, uspijeva smjestiti korespondencijsku teoriju istine na sigurne i zadovoljavajuće osnove.

KLJUČNE RIJEČI: argument pračke, Gödel, istina, Russell, Tarski

